

Recenzja Malczyk

ks. dr hab. Jerzy Adamczyk KUL-WSD w Radomiu

Recenzja pracy doktorskiej ks. mgra lic. Dariusza Malczyka pt. „RECEPCJA NORM KODEKSU PRAWA KANONICZNEGO Z 1983 ROKU W OKRESIE ZARZĄDZANIA DIECEZJĄ PŁOCKĄ PRZEZ BISKUPA ZYGMUNTA KAMIŃSKIEGO (1984-1999)”, Warszawa 2025, ss. 227 (mps), napisanej pod kierunkiem księdza profesora UKSW dr. hab. Tomasza Białobrzeskiego

W odpowiedzi na Uchwałę Nr 2.2.2./10/2025 Rady Dyscypliny Naukowej Instytutu Prawa Kanonicznego z dnia 07.10.2025 roku, w której wyznaczono mnie na recenzenta pracy doktorskiej ks. mgra lic. Dariusza Malczyka, pt.: „RECEPCJA NORM KODEKSU PRAWA KANONICZNEGO Z 1983 ROKU W OKRESIE ZARZĄDZANIA DIECEZJĄ PŁOCKĄ PRZEZ BISKUPA ZYGMUNTA KAMIŃSKIEGO (1984-1999)”, przedkładam niniejszą recenzję.

1. Ogólna prezentacja rozprawy doktorskiej

Prezentowana i oceniana rozprawa doktorska: „Recepcja norm Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku w okresie zarządzania diecezją płocką przez biskupa Zygmunta Kamińskiego (1984-1999)”, posiada następującą strukturę wewnętrzną:

- Spis treści (s. 2-3),
- Wykaz skrótów (s. 4),
- Wstęp (s. 5-8),
- sześć rozdziałów (s. 9-207), które zostały zatytułowane w następujący sposób:
 - rozdział pierwszy - „Stan Diecezji Płockiej” (s. 9-21),
 - rozdział drugi - „Posługa nauczania” (s. 22-33),
 - rozdział trzeci – „Posługa uświęcania” (s. 34-110),
 - rozdział czwarty - „Urzędy i instytucje centralne w Diecezji Płockiej” (s. 111-143),
 - rozdział piąty - „Prawa i obowiązki wiernych” (s. 144-206),
 - rozdział szósty - „Sankcje i procesy karne” (s. 207-208),

Z formalnego, ale i merytorycznego punktu widzenia, należy zauważyć, że każdy ze wskazanych powyżej rozdziałów nie posiada właściwego wprowadzenia oraz zakończenia w formie wniosków (co jest pewnym mankamentem); ponadto rozdziały doktoratu zostały merytorycznie dobrze zaplanowane, to znaczy, rozdział pierwszy ma charakter wprowadzający i kreśli pewne tło, a raczej środowisko, w którym dokonywała się na przestrzeni wieków działalność prawodawcza biskupów płockich, ze szczególnym

uwzględnieniem aktywności bpa Zygmunta Kamińskiego, jako podmiotu władzy ustawodawczej i wykonawczej

Pozostałe rozdziały związane są wprost i bezpośrednio z problematyką dysertacji doktorskiej. W ten sposób została stworzona poprawna struktura doktoratu, niewątpliwie przejrzysta i logiczna (choć są pewne zastrzeżenia do układu rozdziałów IV-VI, o czym poniżej), która w dużej mierze jest przedstawieniem aktywności bpa Zygmunta Kamińskiego, jako podmiotu władzy ustawodawczej i wykonawczej w procesie recepcji KPK/83 do prawa partykularnego Diecezji Płockiej w oparciu o partykularne źródła prawa.

- Zakończenie (s. 208-210),

- Bibliografia jest stosunkowo obfita: (s. 210-226 czyli 16 stron), która, ma następujący podział wewnętrzny: I. Źródła (w tym: Dokumenty Soboru Watykańskiego, Kurii Rzymskiej, Konferencji Episkopatu Polski, dokumenty liturgiczne i akty polskiego prawa cywilnego)

Niepotrzebnie w bibliografii na s. 214 I. Źródła: Wyszyński S., ABC Społecznej Krucjaty Miłości, Wyszyński S.. Pro memoria. P. Skibiński (red.). Warszawa 2017. t. IV. s. 191 Ziółkowski K. (red.). Diecezja płocka 2004. Struktura personalno-administracyjna. Płock 2004, Kronika diecezjalna, w: MPP, nr 1-3, 1988.

II Źródła (akty jurysdykcji biskupa Zygmunta Kamińskiego).

III Literatura.

Jest zastanawiające, że Autor nie podaje pełnej nazwy komentarza kanonistów hiszpańskich przetłumaczonego na język polski, tylko wszędzie w przypisach i bibliografii pisze: P. Majer (red.), Kodeks..., dz. cyt., s., jakby to dzieło było już w pełni wcześniej przywołane. Chodzi prawdopodobnie o „Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz”, Redakcja naukowa: Piotr Majer, Wydawnictwo: Wolters Kluwer, Warszawa 2023, Wydanie: 2, czy 1? Uderza brak kanonistycznej literatury obcojęzycznej, czego praca doktorska niewątpliwie wymaga, np. A. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña (coord.), Comentario exegético al Código de Derecho Canónico, Pamplona 1996.

- Summary (s. 227).

Sam tytuł rozprawy doktorskiej – „Recepcja norm Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku w okresie zarządzania diecezją płocką przez biskupa Zygmunta Kamińskiego (1984-1999) – został niewątpliwie sformułowany w sposób jasny i precyzyjny, wynika z niego, że przedmiotem badań będzie szerokie i złożone zjawisko, którym jest recypowanie prawa zawartego w KPK/83 (niezwłocznie po jego promulgacji) do prawodawstwa partykularnego za rządów biskupa-kanonisty Zygmunta Kamińskiego.

W czterostronicowym Wstępie do rozprawy doktorskiej, merytorycznie poprawnym, Doktorant ogólnie wprowadza czytelnika w problematykę swoich badań. Informuje, że tematem jego pracy jest recepcja norm Kodeksu prawa kanonicznego promulgowanego przez Jana Pawła II w 1983 roku w konkretnym Kościele partykularnym, którym jest diecezja płocka. Zauważa, że „ograniczenie jednak recepcji prawa jedynie do porównywania tekstów prawnych zamyka samo pojęcie tego, czym jest prawo tylko w jego pozytywistycznym ujęciu. Dlatego wielu autorów proponuje spojrzeć na recepcję prawa jako na proces o charakterze duchowo-kulturowym. W takim ujęciu recepcja prawa jawi się jako suma zdarzeń, inicjatyw, aktów prawotwórczych, a także przemian dokonujących się w postrzeganiu samego prawa. Wraz z recepcją prawa ulega przemianie grupa, która prawo przyjmuje” (s. 5-6).

Szkoda jednak, że w tym miejscu wstępu Autor nie wyartykułował wyraźnie o jaką recepcję chodzi w pracy. J. Krukowski, *Recepcja Soboru Watykańskiego II a struktury kościelne w Polsce*, „Kościół i Prawo” 7 (1990), s. 169-181 pisze: „W procesie recepcji uchwał dyscyplinarnych należy wyróżnić jakby dwie warstwy: formalną i materialną. Recepcji formalnej dokonują biskupi poszczególnych Kościołów partykularnych - działając indywidualnie lub kolegialnie w ramach konferencji biskupów - przez stanowienie aktów normatywnych zmierzających do dostosowania postępowania wiernych do uchwał soborowych. Przejawem tej recepcji są zarządzenia, dekrety poszczególnych biskupów diecezjalnych, uchwały synodów diecezjalnych lub partykularnych, uchwały konferencji biskupów itp. Recepcja materialna zaś polega na akceptacji uchwał soborowych i aktów wykonawczych oraz wprowadzeniu ich w życie. Akceptacja ta dokonuje się w świadomości Kościołów partykularnych, tzn. ich biskupów, kapłanów i wiernych; świeckich, a przejawia się w ich postępowaniu. Pełna recepcja uchwał soborowych obejmuje jednocześnie recepcję formalną i materialną. W niniejszym wykładzie jednak uwaga zostanie skierowana tylko na recepcję formalną. Opinię na temat recepcji materialnej można by wydać dopiero po przeprowadzeniu rozległej szerszych badań socjologicznych” (s. 169-170). Zabrakło we Wstępie tego zastrzeżenia. Autor zajmuje się wyłącznie recepcją formalną KPK/83, a nie materialną, i słusznie. Aby ukazać recepcję materialną należałoby przeprowadzić rozleglejsze badania socjologiczne, a to jest domena socjologii prawa i religii. Píše Autor o tym dopiero w Zakończeniu na s. 209: „W pracy badaniu została poddana poświęcona przede wszystkim recepcja formalna norm kodeksowych, która polega na stanowieniu przez biskupa diecezjalnego aktów normatywnych. Dla analizy recepcji materialnej, która polega na

akceptacji tychże aktów ustawodawcy diecezjalnego, należałoby przeprowadzić odrębne badania na płaszczyźnie socjologicznej”.

Dalej Autor przedstawia motywy podjęcia takiej właśnie problematyki: szerokie i złożone zjawisko, którym jest recypowanie prawa, promulgacja Kodeksu prawa kanonicznego z 1983 roku, wykształcenie prawno-kanoniczne biskupa Zygmunta Kamińskiego, czy pokodeksowe okres jego rządów (lata 1984-1999).

Z kolei podano cel pracy: „analiza przełożenia powszechnych norm kodeksowych na grunt prawodawstwa diecezjalnego, oceniając w jakim zakresie udało się dokonać tego procesu oraz czy ustawodawca partykularny stanowił prawo, które byłoby kreatywne w stosunku do norm powszechnych. Analizie zostały poddane również możliwości stanowienia lokalnych rozwiązań, które umożliwił prawodawca kodeksowy” (s. 6-7).

Niestety w pracy (Autor usiłuje to jakoś uzupełnić dopiero w Zakończeniu, ale czyni to w sposób bardzo ogólny, ograniczając się do jednego czy dwóch zadań) zabrakło zapowiadanej oceny w jakim zakresie udało się dokonać recepcji KPK/83 do prawa partykularnego (choć niejednokrotnie Autor ukazuje, jakiej kwestii biskup płocki nie uregulował, np. s. 37), ukazania kreatywności prawa biskupa Kamińskiego w stosunku do norm powszechnych. To powinno znaleźć się we Wnioskach na zakończenie każdego rozdziału. Niewątpliwie na taki stan rzeczy miał także brak uwzględnienia dwóch ważnych dokumentów Stolicy Apostolskiej istotnych w temacie tej dysertacji: *Congregatio pro Episcopis*, *Congregatio pro Gentium Evangelizatione*, *Instructio De Synodis dioecesis agendis* (19 marti 1997), „*Acta Apostolicae Sedis*” 89 (1997), s. 706-721. *Additamentum ad instructionem de synodis dioecesis agendis. Pastoralia munia quae Codex Iuris Canonici concredit legum ferendarum potestati Episcopi dioecesis*, „*Acta Apostolicae Sedis*” 89 (1997), s. 722-727, szczególnie chodzi tu o „DODATEK DO INSTRUKCJI O SYNODACH DIECEZJALNYCH. Prawne regulacje powierzone przez Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 do władzy ustawodawczej biskupa diecezjalnego”.

Należało też wykorzystać dokument (choć dotyczy Konferencji Episkopatu, ale jest dla pracy przydatny, eliminuje bowiem obszary prawa niepodlegające władzy ustawodawczej biskupa diecezjalnego): „Casaroli A., (Secretairerie d’Etat), *Ai presidenti delle Conferenze Episcopali*, „*Communicationes*” 15 (1983), nr 2, s. 135-139: Pismo Sekretarza Stanu A. Casaroli z 8 XI 1983 r., skierowanym do przewodniczących Konferencji Episkopatu, do którego dołączono wykazy kanonów, które zobowiązują, albo upoważniają wspomniane Konferencje do partykularnego doprecyzowania tych kanonów.

Dalej Autor ukazuje stań badań: Należy zauważyć, że omawiane zagadnienie nie znalazło do tej pory szerszej analizy w literaturze przedmiotu” (s. 6), zastosowane metody oraz krótko przedstawia wykorzystane źródła i literaturę.

Praca składa się z nierównomiernych pod względem objętościowym sześciu rozdziałów, co jest spowodowane istniejącym materiałem źródłowym.

Zasadniczy korpus pracy doktorskiej rozpoczyna rozdział pierwszy o charakterze wprowadzającym – „Stan Diecezji Płockiej” (s. 9-21), w którym Autor poddaje krótkiej analizie stan diecezji płockiej, aby ukazać ogólne tło recepcji norm kodeksowych. Opisanie zostały uwarunkowania historyczne, demograficzne, a także struktura organizacyjna i terytorialna diecezji. Kolejny paragraf został poświęcony wybranym sylwetkom biskupów płockich. Oddzielnie został przedstawiony biogram biskupa Zygmunta Kamińskiego z racji ujętego w tytule zagadnienia. Ostatni paragraf tego rozdziału streszcza wydarzenie XLII Synodu Diecezji Płockiej, które jako akt ustawodawczy partykularnego ma szczególnie ważne znaczenie dla podejmowanego w pracy zagadnienia.

Jeśli chodzi o uwagi do tego rozdziału: brak wstępu i wniosków, nie wspomniano o stanie diecezji z 1992 r. (bulla papieska *Totus Tuus Poloniae populus* z 25 marca 1992, kiedy to 39 parafii przyporządkowano diecezji łomżyńskiej oraz nowo utworzonym diecezjom: łowickiej i warszawsko-praskiej); warto w przypisie odesłać do artykułów ks. Michała Grzybowskiego o bogatej działalności kościelnej w latach 1773-1785, kiedy na stolicy biskupiej w Płocku zasiadał Michał Jerzy Poniatowski, brat króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, mimo, że kierował diecezją z Warszawy; powinno się ogólnie ukazać rodzaje aktów prawnych, określić (przy każdym przedstawieniu w całej pracy określonego aktu prawnego biskupa Kamińskiego), czy jest to ustawa, czy dekret ogólny czy akt administracyjny, choć nie jest to czasem łatwe. Warto byłoby wzorować się na artykule: Remigiusz Sobański, *Uwagi o prawodawstwie (Archi)Diecezji Katowickiej 1983-1993*, „Prawo Kanoniczne” 38(1995), nr 1-2, s. 139-162).

Rozdział drugi – „Posługa nauczania” (s. 22-33), dotyczy analizy aktów normatywnych prawodawcy diecezjalnego w ramach posługi nauczania Kościoła. Został on podzielony na trzy paragrafy, dotyczące przepowiadania słowa Bożego, katechizacji szkolnej oraz katechizacji osób dorosłych. W ramach katechizacji szkolnej szczegółowo opracowano przygotowanie do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej oraz przygotowanie do odnowienia przyrzeczeń chrzcielnych.

Jeśli chodzi o **uwagi** do tego rozdziału: brak wstępu i wniosków, nie wspomniano o akcji misyjnej (tematyka jest rozproszona w różnych miejscach pracy np. s. 157), nie

wspomniano o środkach społecznego przekazu (tematyka jest rozproszona w różnych miejscach pracy np. s. 117); powinno się dokładniej podać podstawę prawną wydziału katechetycznego kurii diecezjalnej (s. 26-27) powołując się na *Ogólną Instrukcję Katechetyczną z 1971 r.* (podać numer 126), gdyż KPK o nim wyraźnie nie wspomina, jedynie domyślnie: kan. 775 - § 1. „Uwzględniając przepisy wydane przez Stolicę Apostolską, biskup diecezjalny ma za zadanie stanowić przepisy dotyczące katechezy i troszczyć się o dostarczenie odpowiednich pomocy katechetycznych, również przygotowanie katechizmu, gdy wydaje się to wskazane; ma także popierać i koordynować inicjatywy katechetyczne”.

Punkt 2.1. Przygotowanie do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej przytaczając synodalną „Instrukcję o przygotowaniu dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej” część liturgiczną Instrukcji: celebrowanie I spowiedzi i Komunii św. powinna znaleźć się w rozdziale trzecim – „Posługa uświęcania”.

Punkt 2 tytuł: „Katechizacja szkolna” (tak się wtedy określało, ale to było nieścisłe, dziś KEP mówi inaczej), choć zgodny z nomenklaturą prawa Diecezji Płockiej i w ogóle Kościoła w Polsce, jest niezgodny z Dyrektorium katechetycznym z 1971 r.: „Szczególną uwagę zwraca się na związek między katechezą a nauczaniem religii w szkołach, ponieważ obie te dziedziny są ze sobą głęboko powiązane i wraz z wychowaniem w chrześcijańskiej rodzinie stanowią podstawę formacji dzieci i młodzieży”, nr 60, z Dyrektorium katechetycznym 1997 r.: „Katecheza i Nauczanie Religii w Szkole. Własny charakter nauczania religii w szkole” nr 73-76 i z Dyrektorium katechetycznym z 2020 r.: „NAUCZANIE RELIGII KATOLICKIEJ W SZKOLE. 313. Nauczanie religii katolickiej w szkole przez lata przeszło wiele zmian. Odróżnia się ono od katechezy, a zarazem jest wobec niej komplementarne. „1. Uznając prawo rodziców do religijnego wychowania dzieci oraz zasadę tolerancji, Państwo gwarantuje, że szkoły publiczne podstawowe i ponadpodstawowe oraz przedszkola, prowadzone przez organy administracji państwowej i samorządowej, organizują zgodnie z wolą zainteresowanych naukę religii w ramach planu zajęć szkolnych i przedszkolnych” KONKORDAT między Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską, podpisany w Warszawie dnia 28 lipca 1993 r. Autor powinien krytycznie na to zwrócić uwagę.

Rozdział trzeci został poświęcony omówieniu przez autora wpływu ustawodawstwa kodeksowego na kościelną posługę uświęcania w diecezji płockiej. W trzech rozbudowanych paragrafach zostały przedstawione normy, dotyczące sprawowania sakramentów ze szczególnym uwzględnieniem każdego z nich. następnie sprawowanie pozostałych aktów kultu Bożego z uwzględnieniem celebrowania sakramentaliów. Analizy norm regulujących śpiew i muzykę kościelną oraz miejsca i czasy święte. Trzeci rozbudowany pod względem treści

paragraf przedstawia normy dotyczące duszpasterstwa, gdzie została zarysowana działalność duszpasterska parafii, duszpasterstwa specjalistyczne ze szczególnym uwzględnieniem duszpasterstwa rodzin, działalności charytatywnej, duszpasterskiej posługi względem dzieci i młodzieży, a także duszpasterstwa służby liturgicznej oraz duszpasterstwa

Uwagi: KPK „Rozdział III OFIARY SKŁADANE NA SPRAWOWANIE MSZY ŚWIĘTEJ”, nie używa terminy stypendia mszalne, tak jak czyni to Autor (s. 44), ale ofiary mszalne;

nieto sztucznie (chyba ze względu na szczupłość materiału?, gdyż najlepiej winien być to osobny rozdział) przyporządkowano do R. III paragraf 3. „Duszpasterstwo parafialne i duszpasterstwa specjalistyczne”. Dziedzina ta należy do *munus pascendi*, a nie do *munus sanctificandi*. KPK/83 nie posiada osobnej księgi o *munus pascendi*. Materia z tego obszaru, w myśl zasady *salus animarum*, przenika całe ustawodawstwo kodeksowe.

Na s. 47 Autor pisze: „Prawodawca diecezjalny stanowią, że ze względu na racje duszpasterskie dopuszcza się celebrowanie Eucharystii poza kościołem lub kaplicą. Statuty synodalne nie precyzowały dokładnie o jakie sytuacje mogło chodzić. Pozostało w tej materii odwołanie się do normy kodeksowej”. Jednak koniecznie winno się przytoczyć Instrukcję *Redemptionis sacramentum* (25 marca 2004), nr 108. „«Eucharystię należy sprawować w miejscu świętym, chyba że w poszczególnym wypadku czego innego domaga się konieczność; w takim wypadku Eucharystia winna być sprawowana w odpowiednim miejscu»”. O tym, czy istnieje taka konieczność, za każdym razem zgodnie ze zwyczajem na terenie swojej diecezji będzie rozstrzygał biskup diecezjalny”.

W rozdziale czwartym – „Urzędy i instytucje centralne w Diecezji Płockiej” (s. 111-143), autor poddał analizie normy prawne związane z urzędami i instytucjami centralnymi w diecezji płockiej. W oddzielnych paragrafach zostały opisane normy synodalne dotyczące kurii diecezjalnej, rady kapłańskiej i kolegium konsultorów, kapituł kanonickich. Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej oraz Płockiego Instytutu Wydawniczego.

Rozdział piąty zawiera analizę praw i obowiązków wiernych. Najpierw zostały opisane normy ustawodawcy diecezjalnego, dotyczące świeckich ze szczególnym uwzględnieniem ich udziału w posłudze nauczania, permanentnej formacji religijnej, udziału w misji Kościoła oraz zaangażowania w życie społeczne. Następnie analizie zostały poddane przepisy prawne, dotyczące duchownych, w tym przygotowania do kapłaństwa, obowiązki i prawa duchownych, regulacje prawne w odniesieniu do proboszczów i wikariuszy parafialnych. Opracowane zostały również normy odnoszące się do wizytacji biskupich, wizytacji dziekańskich, a także konferencji dekanalnych. W ostatnim rozdziale, który należało wyszczególnić ze względu na odrębne wobec

pozostałych zagadnienie autor odniósł się do prawodawstwa diecezjalnego, dotyczącego sankcji i procesów karnych.

Uwagi: W „Dodatku” do instrukcji o synodach diecezjalnych (19 marca 1997), problematyka zawarta w: punkcie 3 rozdziału drugiego: duszpasterstwo parafialne i duszpasterstwa specjalistyczne, rozdziału czwartego urzędy i instytucje centralne w Diecezji Płockiej, piątego prawa i obowiązki wiernych oraz sankcje i procesy karne zalicza się do wykonywania *munus pascendi* Kościoła. Moim zdaniem można by wymieniony materiał umieścić w jednym, jako czwartym rozdziale (rozdziały od III § 3 do VI stałyby się paragrafami), a wtedy struktura pracy była by bardziej przejrzysta i „naturalna”, odzwierciedlająca trzy *munus* Kościoła i biskupa diecezjalnego.

2. Ocena merytoryczno-formalna

Recenzowana rozprawa doktorska (mimo pewnych uwag) jest interesującym, niewątpliwie dobrze opracowanym, współczesnym studium ważnych norm prawa partykularnego Kościoła, która to problematyka w dzisiejszej rzeczywistości nie może zostać zapomniana; co więcej także poprzez właściwą refleksję naukową winna być stale przypominana.

Doktorant wykorzystał w swoich badaniach stosunkowo bogatą literaturę przedmiotu, i to nie tylko z zakresu prawa kanonicznego, ale również teologiczną, prawie wyłącznie polską. Badając wypowiedzi analizowanych autorów potrafił także wskazać na ich spostrzeżenia i uwagi. np. na s. 6 napisał, że jak zauważa „R. Sobański idąc za Wiackerem że niekiedy recepcja konstytuuje nawet grupę społeczną”.

Niewątpliwym walorem pracy jest wskazanie na złożoność procesu recypowania prawa kodeksowego na grunt Kościoła diecezjalnego oraz na konieczność realizacji trudnego zadania przed którym stanął biskup Kamiński (ale i ciągle stają ustawodawcy partykularni), aby szanując lokalne formy religijności i mentalności ludzkiej w nowy sposób uregulować życie wspólnoty kościelnej w diecezji płockiej. Autor analizując recepcję prawa diecezjalnego ukazał praktyczną realizację V zasady, wyznaczającej kierunek odnowy KPK, mianowicie V. *De applicando principio subsidiarioritatis in Ecclesia = O stosowaniu zasady pomocniczości w Kościele*, co implikuje przyznanie większej autonomii prawu partykularnemu nie przekreślając jedności prawnej Kościoła („Communicationes 1969, nr 2, s. 77-100).

Z kolei należy wskazać, że przypisy w rozprawie doktorskiej zostały sporządzone dokładnie, nie są sztucznie rozbudowane, właściwie przywołują odpowiednią literaturę.

Pod względem metodologicznym praca jest solidnym opracowaniem. Stąd też, należałoby podkreślić, iż układ pracy (mimo wyżej poczynionych przez recenzenta uwag) jest jasny, przejrzysty, logiczny oraz spójny, poszczególne wypowiedzi Autora są dobrze oraz starannie udokumentowane, podobnie język rozprawy jest jasny, precyzyjny oraz naukowy, prawie nie

spotyka się literówek (zob. s. 53). Z kolei na s. 173 Doktorant używa terminu stypendia mszalne: KPK „Rozdział III OFIARY SKŁADANE NA SPRAWOWANIE MSZY ŚWIĘTEJ”, nie używa terminy stypendia mszalne, tak jak czyni to Autor (s. 44), ale ofiary mszalne;

Doktorant umiejętnie wskazał (choć dopiero w „Zakończeniu”), że w pracy badaniu została poddana recepcja formalna norm kodeksowych, która polega na stanowieniu przez biskupa diecezjalnego aktów normatywnych. Słusznie zauważył, że dla analizy recepcji materialnej, która polega na akceptacji tychże aktów ustawodawcy diecezjalnego przez społeczność kościelną, należałoby przeprowadzić odrębne badania na płaszczyźnie socjologicznej. Kompetentnie wskazał na wysoką jakość merytoryczną i techniczną prawodawstwa biskupa Kamińskiego, przypominając o jego wykształceniu kanonistycznym.

Recenzowana praca jest całościowym, bardzo współczesnym oraz aktualnym studium podjętej, niewątpliwie interesującej i ważnej problematyki badawczej: jej zakres został precyzyjnie wyodrębniony, określony oraz kompetentnie przedstawiony.

Niewątpliwym walorem pracy jest wskazanie na kontekst historyczny, w którym biskup Kamiński rządził diecezją płocką (na początku w okresie „zawirowań” kościelnych z powodu postawy bpa Bogdana Sikorskiego), a które niewątpliwie miały wpływ na prawodawstwo diecezjalne: przemiany ustrojowe w Rzeczypospolitej Polskiej i związane z tym gwarancje prawne wolności sumienia, wolności wyznania oraz wolności słowa, które miały wpływ na ustawodawstwo poszczególnych Kościołów partykularnych, w tym diecezji płockiej. Autor zwrócił uwagę że biskup Kamiński w swoim prawodawstwie uwzględniał kontekst społeczny wiernych diecezji płockiej. Zwrócenie uwagi na wymienione okoliczności recepcji KPK/83, niewątpliwie nadaje jeszcze większą wartość ocenianej rozprawie doktorskiej.

3. Wniosek

Recenzowana rozprawa doktorska charakteryzuje się poprawnym poziomem badań naukowych; jest interesującym oraz wyczerpującym studium kanonicznym współczesnego kanonicznego prawa partykularnego. Całościowa zatem ocena rozprawy doktorskiej jest jak najbardziej pozytywna.

Konkludując, stawiam wniosek do Rady Dyscypliny Naukowej Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie o kontynuowanie rozpoczętego przewodu doktorskiego ks. mgra lic. Dariusza Malczyka.

Radom, dnia 24 października 2025 roku

ks. dr hab. Jerzy Adamczyk